

Клас: 5.

Дата: 14 травня 2020 року.

Урок № 65.

Тема: М. Вінграновський «Сіроманець»: доброта, вигадливість, рішучість Сашка, його здатність на самостійні вчинки, особливо у відстоюванні своєї позиції

В зошиті, в якому ти працюєш під час карантину, написати дату, яка написана вище. Переписати тему повністю (вона написана вище після слова «тема»).

Мотивація навчальної діяльності.

М. Вінграновський активно працював не лише в поезії, але й у прозі, яка також відзначається високою духовністю та широким спектром емоцій.

Багатоплановість образів, елементи казковості, фантастики, гумор дозволяють М. Вінграновському творити дивний, прекрасний світ, у якому живуть і співпрацюють людина й одухотворена природа. Він легко поєднує у своїй творчості ліричність поезії із серйозністю оповідань, а режисерський досвід багато в чому допомагає авторові.

Сьогодні ми розпочинаємо наше знайомство з повістю «Сіроманець» (1977).

Актуалізація опорних знань (усно дати відповіді на питання):

- ✘ Що вам відомо про М. Вінграновського?
- ✘ Що таке оповідання?
- ✘ Чи є твір М. Вінграновського «Сіроманець» оповіданням? Власну думку доведіть.
- ✘ Що таке гуманізм?
- ✘ Чи легко в сучасному світі бути гуманним?

Аналіз твору «Сіроманець».

Гуманізм повісті «Сіроманець».

Аналізуючи повість М. Вінграновського «Сіроманець», можна одразу зрозуміти, що її центральними персонажами є вовк Сіроманець та хлопчик Сашко. Образ вовка запропонований автором у міфологічному і навіть фантастичному контексті, який тісно пов'язаний із реальністю. Автор зображує почуття звіра з психологічної точки зору, як справжньої людини, але цей образ не має складних емоційно-чуттєвих характеристик, тому він зрозумілий навіть дітям, які сприймають вовка не як хижака, а насамперед як вірного друга хлопчика Сашка.

Сашко, незважаючи на свій юний вік, стає для вовка не лише другом, але й рятівником. Він зовсім не боїться Сіроманця, а навіть навпаки — захищає його перед дорослими, допомагає звільнитись з полону, та коли розуміє, що тварина майже втратила зір, — не роздумуючи втікає з дому та прямує з вовком у далеке місто, щоб показати його відомим лікарям. Саме в дружбі та співчутті хлопчика до вовка розкривається гуманізм повісті.

Дуже важливо в житті мати власну думку. Але щоб її відстоювати — треба бути надзвичайно мужнім, особливо — коли твоєї думки ніхто не поділяє. У повісті

М. Вінграновського «Сіроманець» ця роль випала на долю маленького хлопчика Сашка. Він має власні переконання, що людина повинна оберігати не лише природу, але й тварин. Попри всі непорозуміння з дорослими, він захищає вовка і не зраджує його до останнього. Незважаючи на той факт, що Сіроманець — дорослий вовк, Сашко поводить з ним так, ніби він ще маленький, а тому його треба оберігати, годувати, боронити від ворогів та нести за нього відповідальність. Цим автор дає нам зрозуміти, що моральні принципи людини не залежать від віку.

А зараз давайте з вами розберемось, як автор характеризує свого головного героя та його оточення.

Робота з текстом повісті «Сіроманець» (переписати до зошита тему та ідею оповідання):

- ✘ **Тема:** зображення конфлікту цивілізації та природи.
- ✘ **Ідея:** ушлявлення дружби, співчуття, беззастережної хоробрості та самовіддачі у взаємодії людини з твариною; засудження жорстокого поводження з тваринами та людського злопам'ятства.

Характеристика дійових осіб твору.

1) Характеристика вовка Сіроманця. Авторське бачення персонажа (цитатна характеристика): прочитати подані нижче цитати, поміркувати, на які риси характеру вони вказують.

- ✘ «Потім вовк заспівав. Він співав тихим старим голосом...»;
- ✘ «... він був найстарішим вовком світі. Все своє Сіроманче життя він водив зграю. Молоді вовки з лісів і яруг мріяли пройти у нього бойову вовчу стратегію і тактику. Він снівся молодим вовчицям. Не один кінь з передсмертним кривавим хрипом падав на траву чи на сніг од зубів Сіроманця...»;
- ✘ «... на старість вовк осліп. Бурхлива темнота зацарювала в його очах. Один лише нюх водив його по світу, і кашляти вже почав, і снівся йому щоночі єдиний сон: срібні очі постріляних вовченят, постріляні вовчиці з білими зубами у землю, і снівся він собі сам»;
- ✘ «... Його проклинали конюхи та пастухи. Коли ж нічого були їсти і вовк пересиджував день або й три на болоті чи в чагарях, то й зграя сиділа позаду нього, кусаючи себе за хвості...»;
- ✘ «Сіроманець тим часом обнюхав Сашка з ніг до голови, лизнув по куртці гудзика і ліг на листя»;
- ✘ «Пиріжки з печінкою вовк, видно, любив з дитинства, бо ковтнув навіть не пожувавши»;
- ✘ «Сіроманець провів Сашка до узлісся, потерся об Сашкове плече і так стояв, аж доки запах його нового товариша не ослаб у глибині темного листопадового вітру...»;
- ✘ «Сіроманець проводжав його лісом до школи, зустрів його на узліссі»;
- ✘ «Зімлілий вовк лежав у кузні на драбині біля горна... Вовк розкрив рота під іній, і йому стало легше дихати... Він поворухнув замотузованими лапами, понюхав молоток біля ковадла та й наче заснув»;
- ✘ «Тим часом Сіроманець тікав. ... Кілька разів він зупинявся, піднімав голову в небо і слухав, чи не летить вертоліт... Забіг аж до лиману...»;
- ✘ «... Сховався Сіроманець на полігоні... відчував, що тут йому буде спокій»;
- ✘ «Повалили такі могутні сліпі сніги, що навіть і він, Сіроманець, злякався: він добре знав, чим ці сніги йому пахнуть. Вдень і вночі він рився в снігах, орав їх лапами і зубами, але небо наче прорвало, і жодної миші, як на гріх!»;
- ✘ «Сіроманець охляв. Він часто провалювався в сніг з головою, годинами лежав, збираючись з останніми силами, щоб виповзти на поверхню і поповзом добиратись: куди — невідомо»;
- ✘ «... Сіроманець уже не котився — його котив вітер... Вовка закотило в лісосмуту, він обійняв лапами якусь деревину, навіть учепився за неї зубами, але вітер відірвав його і від неї»;
- ✘ «Сашко не повірив своїм очам: на стежці перед ним стояв Сіроманець! Високий, широкогрудий, з великими димчастими незрячими очима... Сіроманець плакав. Великі срібні сльози котилися по його морді і падали на пісок під лапи».

Сіроманець — це старий вовк, який вже доживає свого віку. У молоді роки він був прикладом для наслідування та справжнім ватажком зграї, але коли прийшла старість — він осліп і залишився сам. Автор співчуває йому і, навіть зображуючи картини його полювання або зустрічі з ворогами, описує поведінку вовка так, як би це був не хижак, а звичайний свійський пес. У Сіроманця вже не залишилось агресії — він багато чого побачив за життя, тому наприкінці йому хотілося одного — спокою. Він був ватажком завжди, тому коли залишився на самоті, це не було для нього природним. Він познайомився з Сашком, та, зрозумівши, що хлопчик ставиться до нього приязно — став для нього кращим другом. Навіть коли вовк змушений був тікати подалі від села та від переслідувачів, він не забув хлопця. Він знайшов нових знайомих, серед яких був маленький хлопчик Андрійко, але навіть тоді він не забував про Сашка і при нагоді — повернувся до свого маленького захисника. Цим автор дає нам зрозуміти, що вовкові притаманні такі якості, як вірність та вдячність. На жаль, остання подорож до лікарні не була вдалою, і, коли Сіроманець зрозумів, що ніхто не буде його

лікувати — просто втік та повернувся помирати в рідне село. Але доля була на стороні Сіроманця — селяни нічого йому не зробили. Тоді останнє, що залишилось вовку, — померти на самоті, згадуючи найприємніші моменти життя.

Аналіз образу Сіроманця у вигляді бесіди за питаннями (усно дати відповіді на питання):

- ✘ Як, на вашу думку, автор ставиться до Сіроманця?
- ✘ Поміркуйте, чи розумів вовк хлопця. Обґрунтуйте свою думку.
- ✘ Чому до Чепіжного вовк ставився вороже, а для Сашка — став найкращим другом?

- ✘ Чи можна назвати Сіроманця — хижаком? Обґрунтуйте свою думку.
- ✘ Як склалися стосунки вовка з другорядними особами твору? Кого з них можна вважати прихильником вовка?
- ✘ Чи вважаєте ви Сіроманця — володарем лісу? Чому?
- ✘ Як ви розумієте фінал повісті? Чому вовк не попрощався з найкращим другом?

Авторське бачення персонажа (цитатна характеристика) Сашка: прочитати цитати, поміркувати, які риси характеру притаманні Сашку.

✘ «Сашко пройшов ліс, вийшов у поле, як почув стрекотіння вертольота: півколом, низенько над лісом він летів на Сашка. Сашко чи злякався, чи що, але сів на землю і прикрився портфелем»;

✘ «Аби я був вовком...»;

✘ «Раптом Сашко відчув, що хтось дивиться йому в спину: а дубом хтось стояв! «Піти глянути чи не йти?..— завагався Сашко. Але вирішив: — Чого це я стану його боятися? Піду гляну»;

✘ «Сашко вибрав підходящу для Сіроманця нору, розчистив її трохи лопатою, нарвав пирію, настелив, ліг сам»;

✘ «Одного дня Сашко відкрив, що Сіроманець сліпий»;

✘ «Так от ти який лизунчик, а ще Сіроманець,— сказав Сашко і погладив Сіроманцеві шию, почухав під горлом»;

✘ «Ти і не подумав тікати, бо ти у мене розумний, вовчику. Пиріжка з печінкою хочеш?»;

✘ «Сашко вийшов у коридор, намацав татові валянки, вліз у них, наче провалився у воду, накинув кожушок, тихо прочинив і зачинив за собою двері»;

✘ «Сашко став на коліна, почав обмацувати темінь, наткнувся добряче лобом на ковадло, і вже Сіроманець щімко задихав Сашкові в обличчя. Сашко обійняв обома руками вовка за шию».

Хлопчик Сашко захоплюється Сіроманцем. Він вважає його чесною та справедливою твариною, яка не зробила нікому нічого поганого. Навіть коли мисливці винищили його вовчат — Сіроманець не помстився їм. Тому Сашко захищає його чесно ім'я перед батьком та Чепіжним. Але дорослі не розуміють хлопця, тому що для них вовк — хижак, якого треба впіймати. Не знайшовши підтримки, Сашко вирішує діяти самостійно. Він допомагає Сіроманцю переховуватись у лісі та влаштовує втечу з сільського хліва, коли вовка таки впіймали в пастку. Сашко вважає Сіроманця кращим другом, він годує його, розмовляє з ним та проводить увесь з ним вільний час. Коли вовк був змушений покинути ліс та переховуватись на полігоні, хлопчик дуже сумував за ним. Навіть потоваришувавши з дівчинкою Галею, Сашко не забував про Сіроманця. Їхня зустріч після тривалої розлуки була дуже емоційною. Хлопчик не зраджує своїй меті вилікувати вовкові зір. Задля цього він навіть втікає з дому та подорожує кілька днів пішки, щоб дістатися до лікарні в Одесі. Йому все вдається, але останньої миті вовча натура бере верх і Сіроманець втікає з лікарні, навіть не попрощавшись з кращим другом.

Аналіз образу хлопчика Сашка у вигляді бесіди за питаннями (усно дати відповіді на питання):

- ✘ Як, на вашу думку, автор ставиться до Сашка?
- ✘ Поміркуйте, чому хлопчик захищає вовка та допомагає йому. Обґрунтуйте свою думку.
- ✘ Як ви гадаєте, чи ставився б Сашко до вовка інакше, якби той був справжнім хижаком?
- ✘ Чому з усіх рідних та приятелів хлопчик знайомить із вовком лише Галю?
- ✘ У чому виявляється самостійність Сашка?
- ✘ Як хлопець відстоює свої переконання? Наведіть приклади з тексту.
- ✘ Поміркуйте, як почувається Сашко у фіналі повісті? Чи шкодує про щось?

В зошиті письмово охарактеризуйте (тобто вкажіть риси характеру притаманні певному герою) Сашка і Сіроманця.

Підсумки.

Тестове опитування.

В зошиті посередині рядка вкажіть назву завдання (Тестове опитування), а спочатку наступного рядка вкажіть номер завдання і поряд поставте потрібну літеру із правильним, на вашу думку, варіантом відповіді. Питання ви не переписуєте.

1. Що робив Сіроманець усе життя? а) Полював; б) водив зграю; в) був відлюдником; г) переховувався.
2. Кого вовк вичікував у засідці? а) Коня з вершником; б) зграю; в) мисливців; г) мандрівників.
3. Що трапилось після зустрічі Чепіжного з Сіроманцем? а) Дітям заборонили ходити до лісу; б) селяни влаштували облогу вовку самотужки; в) до села прилетів вертоліт із мисливцями; г) вовка хотіли заманити до села.
4. Хто захищав Сіроманця? а) Ніхто; б) дядько Побігайло; в) голова колгоспу; г) хлопець Сашко.
5. Кого купив Чепіжний на базарі? а) Великого собаку; б) вовкодавиху; в) рись; г) ведмедя.
6. Що Чепіжний з мисливцями робили в лісі? а) Копали яму-пастку; б) полювали на диких кабанів; в) вирубували дерева; г) збирали гриби.
7. Одного дня Сашко зрозумів, що Сіроманець: а) оглух; б) втратив нюх; в) сліпий; г) пошкодив лапу.
8. Чим Василь Дмитрович хвалився журналістам? а) Що вполював найбільшу кількість диких кабанів; б) що впіймав Сіроманця; в) що врятував село; г) що підстрелив останнього вовка.
9. Де переховувався Сіроманець від переслідувачів? а) Глибоко в лісі; б) на іншому березі лиману; в) вдома у Сашка; г) на полігоні.
10. Хто врятував його від неминучої голодної і холодної смерті? а) Льотчики; б) танкісти; в) селяни; г) зграя.
11. Як віддячив вовк рятувальникам? а) Став сторожовим собакою; б) втік за першої ліпшої нагоди; в) врятував хлопця в лісі; г) допомагав пасти худобу.
12. Куди втік Сашко з Сіроманцем? а) У степи; б) до Одеси; в) до Києва; г) до сусіднього села.

Д / з.

Підготуватися до уроку позакласного читання: прочитати твір М. Вінграновського «Первінка». Написати власне закінчення твору М. Вінграновського «Сіроманець».

Текст твору «Первінка» ви зможете знайти у рубриці «Твори, що виносяться на позакласне читання» (це майже в кінці сторінки), перейшовши за посиланням: натискайте Ctrl і [М. Вінграновський "Первінка"](#).

Завдання виконати до 22 травня 2020 року.